

INVESTIGATION OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES' METAPHOR PERCEPTIONS ABOUT FREEDOM VALUE

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZGÜRLÜK DEĞERİNE
İLİŞKİN METAFOR ALGILARININ İNCELENMESİ¹

İlknur TOY²
Abdulkadir UZUNÖZ³
Vedat AKTEPE⁴
Ali MEYDAN⁵

Abstract

Freedom is a universal value intertwined with life in the social studies curriculum. For this reason, perception style of value of students and prospective teachers is important. The aim of this study is to determine the metaphor perceptions of social studies teacher candidates about value "freedom". The study group of the research consists of totally 161 prospective teachers studying in the Department of Social Studies Teaching at Aksaray University in 2018-2019 academic year. In the study was used the phenomenology which is one of the qualitative research model. The data of the research were obtained from the semi-structured interview form shaped "Freedom is similar to.....; because...". The data obtained were analyzed by content analysis technique. The reliability / agreement percentage of the study was found to be .90. As a result of the research, it was seen that social studies teacher candidates produced total 70 valid metaphors regarding freedom value. These metaphors generated were collected under 15 themes. The most generated metaphor themes respectively were designated as infinity (f: 61, 51.7%), limitation (f: 16, 13.6%) and the source of life (f: 9, 7.63%). In the theme of infinity the bird (f: 21), the sky (f: 4) and the pigeon (f: 4); in the theme of limitation kite (f: 3) and cage (f: 2); in the theme of source of life water (f: 2) were the most frequently mentioned metaphors.

Key words: Social Studies, Prospective Teacher, Value, Value Education, Freedom, Metaphor, Perception

Özet

Özgürlük, sosyal bilgiler öğretim programında yer alan yaşamla iç içe evrensel bir değerdir. Bu sebeple değer öğrenci ve öğretmen adaylarınca algılanma biçimi önemlidir. Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "özgürlük" değerine ilişkin metafor algılarını tespit etmektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Öğretmenliği Ana Bilim Dalında öğrenim gören 161 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma modeli olgubilim kullanılmıştır. Araştırmanın verileri "Özgürlük" 'ya benzer; çünkü" biçimindeki yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği/uyuşum yüzdesi .90 olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özgürlük değerine ilişkin olarak toplam 70 geçerli metafor ürettikleri görülmüştür. Üretilen bu metaforlar 15 tema altında toplanmıştır. En fazla metafor üretilen temalar sırasıyla; sınırsızlık (f:61, %51,7), sınırlılık (f:16, %13,6) ve yaşam kaynağı (f:9, %7,63) olarak belirlenmiştir. Sınırsızlık temasında kuş (f:21), gökyüzü (f:4) ve güvercin (f:4); sınırlılık temasında uçurtma (f:3) ve kafes (f:2); yaşam kaynağı temasında ise, su (f:2) en sık değinilen metaforlar olmuştur.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilimler, Öğretmen Adayı, Değer, Değer Eğitimi, Özgürlük, Metafor, Algı

¹ Bu çalışma, 25-27 Haziran 2019 tarihlerinde Nevşehir'de gerçekleştirilen 3. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doktora Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, ilknurtoy29@gmail.com

³ Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, uzunozak@gmail.com

⁴ Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, vedataktepe@nevsehir.edu.tr

⁵ Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, alimeydan01@gmail.com

Giriş

Günümüz dünyasında yaşanan siyasi, sosyal, kültürel, teknolojik değişim ve gelişmeler yaşadığımız anı etkilediği gibi geleceğimizi de etkileyecektir. Bu açıdan bakıldığında özgürlük, adalet, eşitlik, bağımsızlık, vatanseverlik, barış, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik, sevgi, saygı, vefa, dayanışma, duyarlılık, aile birliğine önem verme, çalışkanlık, tasarruf gibi değerler giderek daha da önem kazanmaktadır. Dolayısıyla bu değerlerin doğru ve etkili bir şekilde kazanımı bireyin ve toplumun gelecekteki yaşamını olumlu manada şekillendirecektir. Aksi takdirde birey ve toplum değerler erozyonu ile yüz yüze kalacaktır. Bu bakımdan birey ve toplumun geleceği için önemi düşünüldüğünde değerlerin ve değerler eğitiminin kıymeti daha iyi anlaşılacaktır.

Değişen dünya şartlarında sağlam karakterli bireylerin yetiştirilmesine duyulan gereksinim giderek artmaktadır. Bu bağlamda sağlam karakterli bireylerin yetiştirilmesinde Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler çok önemli bir yere sahiptir. (Topkaya, 2011: 4). Çünkü günümüzdeki teknolojik ve toplumsal alanlarda meydana gelen gelişmeler gençleri olumsuz etkilemekte ve şiddet içerikli sinema, film ve oyunlar gençleri bu hareketlere karşı duyarsızlaştırmaktadır (Tillman, 2000; Akt: Yalman, Aktepe ve Uzunöz, 2018:414). Bununla birlikte hızla büyüyen sosyal problemler, artan şiddet olayları, terör, uyuşturucu, cinayet, intihar, hırsızlık, hoşgörüsüzlük, sorumsuzluk gibi olumsuz durumlardan hem toplumlar hem de bireyler etkilenmektedir. Bu tür olumsuz durumların ana kaynağıysa değer eksikliği ve değerleri kazandırmada karşılaşılan güçlüklerdir. Bu noktada gerçekleştirilecek değer eğitimiyle bireylerin belli değerleri, tutumları kazanması ve bu değerlerin özelliklerine uygun olarak davranışta bulunması, toplumda ortaya çıkacak olan bir takım rahatsız edici durumları engelleyecektir (Aladağ ve Kuzgun, 2015:164). Tüm bunlar birlikte düşünüldüğünde, değerlerin eğitim aracılığıyla bireye kazandırılmasının ne denli önemli olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle eğitim sistemimiz içinde bu görevde en büyük rol, geleceğin öğretmenleri olacak öğretmen adaylarına ve toplum mühendisliği görevi üstlenen sosyal bilgiler dersine düşmektedir. "Sosyal Bilgiler; sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgiler ışığında ilköğretim çağındaki çocuklara toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırarak sorumlu vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan bir öğretim programıdır" (Erden, 1997: 8). Sosyal bilgiler dersinin amacı ise yerel ve evrensel manada bir dünya vatandaşı yetiştirmektir. Bu sebeple değerler ve eğitimi ayrı bir önem kazanmaktadır. Ayrıca sosyal bilgiler zaten bir değer eğitimi dersidir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında, değer "bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar" (MEB, 2005: 87) olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler ise; "adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik" olarak belirlenmiştir (MEB, 2018:9).

Değerlerden özgürlük kavramına şu ana kadar çok değişik tanımlamalar getirilmiş ancak çok geniş kapsamlı ve tanımlaması zor olan bir kavram olduğu için herkesin üzerinde uzlaşacağı bir tanım bulunamamıştır. Özgürlüğün ne kadar değişik anlamlar içerebileceğini 18. yüzyılda Montesquieu "Hiçbir kelime yok ki, özgürlük kelimesi kadar kendisine değişik anlamlar verilmiş ve düşüncelere çeşitli şekillerde yansımış olsun" sözleriyle dile getirmiştir (Akt: Kapani, 1981: 5; Akt: Örselli, 2009: 221). TDK (2005: 1557) bu kavramı "Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbesti" ve "Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine

dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet” şeklinde tanımlamıştır. Tunçay (1961) ise “Özgürlük kadar değer yüklü bir başka sözcük belki yoktur” (Akt: Akkuş, 2013: 8) sözyle durumu özetlemiştir.

Özgürlük değeri, sosyal bilgiler dersinin birçok ünitesiyle bağlantılı olarak sosyal bilgiler dersi öğretim programında evrensel bir değer olarak yer almaktadır. Bu bağlamda yukarıda bahsedilen değerler, insanların dünyaya, topluma, bireye bakış açısını; dünün, bugünün ve yarının üzerinden düşünerek evreni algılayış biçimimizi etkiler ve yaşam felsefemizi ortaya koyar. Dolayısıyla değer, davranışta bulunduğumuz her şeyin temelinde yatan anlayıştır, diyebiliriz (Balcı, 2008: 4). Bir başka tanıma göre ise değer bir şeyin aynı türden şeyler arasındaki yerine ve konumuna bizim yüklediğimiz anlamdır (Tepe, 2002; Akt: Yalman, Aktepe ve Uzunöz, 2018:414).

“Yani bu tanımdan yola çıkacak olursak bizim için değerli olan bir nesne, cisim ya da mekân başkası için çok sıradan ve değersiz olabilmektedir. Örneğin: Çocukluğunuzun geçtiği ve içerisinde büyüdüğünüz eviniz sizin için çok değerliken başkaları için sıradan bir olabilmekte ya da futbolu sevdiğiniz için size verilen futbol topu çok değerliken futbolla ilgilenmeyen bir arkadaşınız için çok sıradan ve değersiz olabilmektedir” (Yalman, Aktepe ve Uzunöz, 2018: 414).

Değerler yaşantılara, beklentilere, toplumlara, kültürlere ve kişilere göre değişebilen ve şekillenebilen bir kavramdır diyebiliriz. Ancak bazı değerler vardır ki bunlar toplumun çoğunluğu tarafından benimsenmiştir. Bunlar milli ve kültürel değerlerdir. Toplum içindeki bireylerin davranış ve tutumlarını en çok bu değerler etkiler (Erden, 2004: 94). İnsanların ahlaki özünde oluşan değerlerin bazıları ise evrenselidir. Yani bu değerler bir toplum için değil bütün toplumlar için önemlidir. Adalet, eşitlik, özgürlük, insana saygı, dürüstlük, çalışkanlık vb. tüm insanlar için aynı değere ve öneme sahiptir. Bu nedenle evrensel değerlerin insanlar tarafından korunması ve yaşama geçirilmesi yönünde sorumlulukları bulunmaktadır (Doğan, 2007: 231). Bu bakımdan bireyin belirli değerlerin farkına varması, yeni değerler üretmesi, benimsemesi, içselleştirmesi, kişiliğini bu değerlere göre oluşturarak bunu davranışlarına yansıtması gerekir ve bu da eğitim ile gerçekleşir. Bu eğitim ise değerler eğitimi olarak ifade edilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007: 71). Değerler eğitimi okullarda hem açık hem de örtük olarak verilebilir. Değerler eğitimi gerçekleştirilirken izlenecek yol önemlidir.

Bu bağlamda “değerler öğretilirken öğrencilerinin dikkatlerinin canlı tutulması için çeşitli yöntemlerden yararlanılmalıdır. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler öğretim programında da yer alan ve son dönemde ön plana çıkan değer eğitimi yaklaşımları; ahlaki ikilem tartışması, doğrudan değer öğretimi, değerleri belirginleştirme yaklaşımı ve değer analizi yaklaşımlarıdır” (Uzunöz, Aktepe ve Köybaşı 2018: 608).

Geleceğin öğretmenleri olacak öğretmen adaylarının bu değerler eğitimi yaklaşımlarını bilmesi ve değerler eğitimi konusunda gerekli bilgi ve becerileri kazanması son derece önemlidir. Değer eğitimi gerçekleştirecek olan öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin dünyayı bir algılayış biçimlerinin ve değer algılarının bulunduğu unutulmamalıdır. Bu noktada değerler eğitimi gerçekleştirebilme konusunda öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri ve değerleri algılama biçimleri büyük önem taşımaktadır. Sonuçta hangi değerlerin öğrencilere verilmesi gerektiği programda verilse bile son karar, öğretmenin sahip olduğu bilgi, beceri ve değerleri tarafından belirlenir. Bu bakımdan

değerlendirildiğinde araştırma, öğretmen adaylarının göreve başladıkları zaman kazandırmaları gereken değerler hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi ve algılarının ortaya konulması açısından önemlidir. Çünkü öğretim tekniklerini ve konu içeriğini çok iyi bilen bir öğretmen toplumsal yaşamla ilgili görüş ve deneyimlerini öğrencilerle paylaşmıyorsa başarılı olarak değerlendirilemez (Gleen, 1998). Bu sebeple öğretmenin sahip olduğu değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri, öğrencilere kazandırılması gereken değerleri doğrudan etkilemektedir (Akt: Çelikkaya ve Öztürk Demirbaş, 2013:531). Bu sebeple öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşlerinin, algılarının ortaya çıkarılması son derece önemli görülmektedir. Bu noktada öğretmen adaylarının bu değerlere bakış açılarını, inançlarını ve bu değerleri algılama biçimlerini ortaya koymada metaforlardan yararlanılmaktadır. Cerit (2008: 694) metaforu, “insanların hayatı, çevreyi, olayları ve nesnelere nasıl gördüklerini farklı benzetmeler kullanarak açıklamaya çalışmada kullandıkları bir araç” olarak ifade etmektedir. Saban (2009: 281) ise, “metaforların öğretmen adaylarının belli eğitimsel olgulara ilişkin sahip oldukları kişisel algılarını anlamada güçlü bir araştırma aracı” olarak kullanılabileceğinin altını çizmektedir.

Metaforlar, değerleri ve inançları yansıtan bir dil olduğundan öğretmenin davranışlarını, öğretim uygulamalarını etkileyebilmektedir (McEwan, 2007; Akt: Ertürk, 2017: 2). Öğrencileri yetiştirecek olan öğretmenlerin özgürlük kavramını nasıl algıladıkları büyük önem taşımaktadır. Neticede öğretmenler çocukları kendi algı ve görüşleri doğrultusunda yetiştirecek onlara rol model olacaklardır. Bu sebeple özgürlük değerine yönelik yanlış ve eksik bir algılama, öğrencilerin bu kavramı hatalı anlamalarına ve yaşamlarında hatalı uygulamalar yapmalarına sebebiyet verecektir. Öğretmenler bu kavrama yönelik eğitimlerini kendi zihinsel algılarına, inançlarına ve dünya görüşlerine yapacaklardır. Dolayısıyla bu kavramın doğru algılanıp aktarılması son derece önem arz etmektedir.

Çalışmayla geleceğin öğretmenleri olacak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özgürlük değerini nasıl algıladıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Literatür incelendiğinde öğrencilere yönelik değerlerle ilgili pek çok metafor çalışması mevcuttur. Bu çalışmaların; vatanseverlik değeri Akyol, 2016; yardımseverlik değeri Sönmez ve Akıncan, 2013; adalet değeri İnel, Urhan ve Ünal 2018; kültürel mirasa duyarlılık değeri Kılcan ve Akbaba, 2013; dayanışma değeri Er-Türküresin, Başer ve Yapıcı, 2018; saygı ve bilimsellik değeri Çelikkaya, Yakar, ve Şarlayan 2016; yardımlaşma değeri(ilköğretim 4.sınıf) Bektaş ve Karadağ, 2013; saygı ve hoşgörü değeri (ilköğretim öğrencileri) Güven ve Soydaş, 2011’e ait çalışmalar olduğu görülmektedir. Yine ilgili literatür incelendiğinde öğretmen adaylarına yönelik değerlerle ilgili metafor çalışmalarına da yer verildiği görülmektedir. Bu çalışmaların; bağımsızlık değeri (sosyal bilgiler) Kalın ve Koçoğlu, 2017; barış değeri (sosyal bilgiler) Bulut ve Koca, 2017; dürüstlük değeri Demirkaya ve Çal, 2018; bilimsellik değeri Çal ve Demirkaya, 2018; demokrasi değeri (sosyal bilgiler) Gömlüksiz, Kan ve Öner, 2012; demokrasi değeri (sınıf öğretmenliği) İbret, Receptoğlu, Karasu Avcı ve Receptoğlu 2018; hoşgörü değeri (sosyal bilgiler) Mutluer, 2015’e ait çalışmalar olduğu görülmektedir.

Literatürde özgürlük değerinin diğer değerlerle birlikte ele alındığı üç çalışma yer almaktadır. Bu çalışmalar; 8.sınıf öğrencilerinin görüşlerinin ve algısal değişimlerinin incelendiği Aydemir ve Ulu Kalın (2018)’e, ortaokul öğrencileri düzeyinde evrensel değerlerin incelendiği Çelikkaya ve Seyhan (2017)’ye ve sosyal bilgiler öğretmen-öğretmen adayları düzeyinde evrensel değerlerin incelendiği Çelikkaya ve Seyhan (2017)’ye ait çalışmalardır. Özgürlük değerini geleceğin öğretmeni olacak öğretmen adaylarının algılama biçimlerinin öğrenciyi ve eğitim-öğretim ortamını etkileyip şekillendireceği düşünüldüğü için var olan algıların ortaya çıkarılması için mevcut araştırmanın yapılması gerekli görülmüştür. Ayrıca özgürlük değerinin yaşamımızı etkileyen evrensel bir değer olması sebebiyle taşıdığı önemden dolayı da ayrı bir

çalışma olarak ele alınması uygun görülmüştür. İlgili literatürde özgürlük değerine yönelik ayrı bir metafor çalışmasının olmaması mevcut çalışmayı özgün kılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “özgürlük” değerine ilişkin metafor algılarının belirlenmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, özgürlük değerine ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir? Ortaya çıkan metaforların öğrencilerin sınıf düzeyi ve cinsiyetine göre dağılımı nasıldır?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, özgürlük değerine ilişkin sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri yönünden hangi temalar altında toplanabilir?
3. Ortaya çıkan temaların öğrencilerin sınıf düzeyi ve cinsiyetine göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ele alınmıştır.

Araştırma Deseni

Bu çalışmada araştırmanın doğasına uygun bulunduğu için nitel araştırma desenlerinden “olgubilim (görüngubilim, fenomenolojik) deseni” kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2011: 72) olgubilim (fenomenoloji/phenomology) deseninin farkında olduğumuz ama ayrıntılı ve derin bir anlayışa, fikre sahip olmadığımız olgulara, kavramlara odaklandığını belirtmektedir.

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunu 2018–2019 eğitim-öğretim yılında Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören toplam 161 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcılar, kolay ulaşılabilir durum örneklemeyle seçilmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Sınıf Düzeyi				Toplam
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	
Erkek	19	10	7	13	49
Kız	34	29	19	30	112
Toplam	53	39	26	43	161

Tablo 1’de katılımcıların 112’sinin kız, 49’unun erkek olmak üzere 161 kişiden oluştuğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “özgürlük” değerine ilişkin zihinlerinde var olan metafor algılarını ortaya çıkarmak amacıyla her bir öğretmen adayına üzerinde; “Özgürlük ‘ya benzer. Çünkü ifadesinin yer aldığı yarı yapılandırılmış bir anket formu dağıtılarak öğretmen adaylarının mevcut ifadeyi tamamlamaları istenmiştir. Bu aşamada metafor kavramına yönelik açıklamalar yapılarak öğretmen adaylarının tek bir metafor yazmaları ve yazdıkları metaforu gerekçesiyle açıklamaları

istenmiştir. Anket formunu doldurmaya başlamadan önce öğrencilere metaforun özelliği kısaca bir örnek üzerinden açıklanmıştır. Ayrıca öğrencilere, başkalarının düşüncelerinden etkilenmeden sadece kendilerine ait düşüncelerle anket formunu doldurmaları gerektiği söylenmiştir. Formun sunuş bölümünde, metaforun tanımı ve formun doldurulmasıyla ilgili uygulama öncesi kısa bir açıklama yapılmıştır. Burada metaforun tanımına yer verilmiş olmakla birlikte araştırmanın amacının sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının özgürlük değerine ilişkin metafor algılarını tespit etmek olduğu, araştırma kapsamında verecekleri cevapların üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı, araştırma amacı dışında kullanılmayacağı ve soruları içtenlikle cevaplamaları istendiğine ilişkin ifadeler yer almıştır. Öğrencilerden kimlik bilgileri istenmemiş, kişisel bilgi olarak sadece cinsiyetlerini ve sınıf düzeylerini işaretlemeleri istenmiştir. Ayrıca adaylara, metaforları üretmeleri için bir süre sınırı verilmemiştir. Form kalıp soru cümlesi içerdiği için öğretmen adaylarının herhangi bir değişiklik yapmamaları ve bu kalıp soru cümlesine uygun olarak görüş belirtmeleri gerektiği söylenmiştir. Son olarak araştırmanın temel veri kaynağını formda bulunan bilgiler oluşturmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Metaforların analiz ve yorumlanma süreci altı aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar sırasıyla şunlardır;

1. Adlandırma Aşaması

Bu aşamada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının üretilen metaforların alfabetik sıralı bir şekilde geçici bir listesi hazırlanmıştır. Daha sonra ise öğretmen adaylarının anlamlı metaforlar ve gerekçeler oluşturup oluşturmadıkları tespit edilip kodlama ve ayıklama aşamasına geçilmiştir.

2. Kodlama ve Ayıklama Aşaması

Bu aşamada formlar özenle gözden geçirilerek öğretmen adaylarının ürettiği her bir metafor ayrı ayrı kodlanmıştır ("okyanus", "gökyüzü" vb.). Öğretmen adaylarının yazmış oldukları her bir metafor; metaforun hedefi(konusu), kaynağı ve metaforun hedefi ile kaynağı arasındaki ilişki yönünden analize tabi tutularak incelenmiştir. Araştırmaya katılan bütün öğretmen adayları metafor üretmişlerdir. Ancak hepsi üretmiş olduğu metaforu mantıklı bir gerekçeye dayandıramamıştır. Ayrıca araştırmada birden fazla temaya ait özellik taşıyan metaforlar ve metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki bakımından mantıksal tutarsızlık gerekçesiyle toplamda 43 kağıt değerlendirme dışı bırakılarak 118 veri değerlendirilmiştir.

3.Örnek Metafor İmgesi Derleme Aşaması

Bu aşamada, katılımcıların zayıf nitelikteki metaforlarını içeren kağıtların ayıklanmasından sonra, 118 katılımcıdan toplam 70 adet geçerli metafor imgesi elde edilmiştir. Daha sonra bu metaforlar tekrar alfabetik sıraya göre dizilmiş ve ham veriler ikinci kez gözden geçirilerek metaforların her biri için, onu en iyi temsil ettiği düşünülen örnek metafor ifadelerinin derlenmesiyle birlikte örnek metafor listesi oluşturulmuştur. Bu liste iki temel amaca yönelik olarak oluşturulmuştur. Bunlar; (a) Metaforların belli bir kategori altında toplanmasında bir başvuru kaynağı olarak kullanmak ve (b) bu araştırmanın veri analizi sürecini ve yorumlarını geçerli kılmaktır (Saban, 2008: 464-465).

4.Tema Geliştirme Aşaması

Bu aşamada sosyal bilgiler öğretmeni adayları tarafından üretilen geçerli 70 metafor, özgürlük kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler yönünden incelenmiştir. Daha sonra metaforun hedefi(konusu) ile kaynağı arasındaki ilişkide mantıksal tutarlılık göz önünde bulundurularak analiz edilmiş ve her bir metafor belli bir

temayla ilişkilendirilmiştir. Sonuçta “özgürlük” değeri için sosyal bilgiler öğretmen adaylarının geliştirdikleri metaforlar 15 farklı tema altında (Örneğin; sınırsızlık, sınırlılık, yaşam kaynağı olarak vb.) toplanmıştır. Bazı aynı isimli metaforlar ise (örneğin; okyanus, gökyüzü, su vb.) farklı temalar altında toplanmıştır. Bunun nedeni metafora ait gerekçenin ilgili temaya uygunluk göstermesidir. Ayrıca çalışmadaki tüm metaforlar gerekçelerine göre temalandırılmıştır.

5. Geçerlik ve Güvenirlik Sağlanma Aşaması

Bu aşamada araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, üretilen metaforların ilgili temaları temsil edip etmediğini belirlemek amacıyla iki uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda uzman kişilere iki liste verilmiştir. Bu listeler; (a) Metaforların alfabetik sıraya göre dizili olduğu bir liste, (b) Temaların adlarını ve özelliklerini içeren bir listedir. Uzmanlardan bu iki listeyi kullanarak hiçbir metaforu ve temayı dışarıda bırakmayacak şekilde eşleştirmeleri istenmiştir. Daha sonra, uzmanların yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kendi temalarıyla karşılaştırılmış, karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği, (güvenirlik= (görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) X 100) formülü (Miles ve Huberman, 1994: 64; Akt: Saban, 2009: 288) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Saban, 2009: 288). Bu araştırmanın güvenilirlik çalışması kapsamında görüşüne başvurulmuş uzmanlar, 7 metaforu (koşu bandı, insansız bir hayat, ölüm, hapisten çıkan mahkum, gökyüzü, rüzgar ve mahkumun dışarıya olan özlemi) araştırmacınınkinden farklı bir temaya yerleştirerek ilişkilendirmiştir. Bu duruma göre 63 metafor üzerinde uzmanlarla görüş birliğine varılmıştır. Yapılan hesaplamada güvenilirlik = $63 / (63+7) = .90$ olarak bulunmuştur. Bir başka deyişle bu araştırmanın güvenilirliği/uyuşumu % 90 oranında sağlanmıştır diyebiliriz. Uzman görüşleri doğrultusunda metafor ve temalara son şekli verilmiştir.

Ayrıca Yıldırım ve Şimşek (2011) nitel bir çalışmada toplanan verilerin ayrıntılı rapor edilmesini, araştırmacının açıklamalarda bulunmasını geçerlik için önemli bir ölçüt olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda katılımcıların doğrudan düşüncelerine yer verip alıntılarda bulunmayı ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamayı geçerlik için önemli görmüştür. Bu sebeple çalışmada veri analiz süreci ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı detaylıca açıklanmış ve bulgular kısmında öğretmen adaylarının görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılması uygun görülmüştür.

6. Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması: Bu kısımda tanımlanmış olan 70 adet metafor ve bu metaforlardan elde edilen tüm veriler excel ortamına aktarılmıştır. Bu işlemten sonra, her bir metaforun cinsiyet ve sınıf düzeyindeki katılımcı sayısı (f) hesaplanmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında, verilerin analizinden elde edilen bulgular araştırmanın alt problemlerine göre düzenlenerek tablolara dönüştürülmüş ve sunulmuştur.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, özgürlük değerine ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir? “Ortaya çıkan metaforların öğrencilerin sınıf düzeyi ve cinsiyetine göre dağılımı nasıldır?” sorularına cevap aranmıştır. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, öğretmen adaylarının “özgürlük” değerine yönelik toplam 70 adet geçerli metafor ürettiği görülmüştür. Alfabetik sıralı bir şekilde öğretmen adaylarının üretilmiş bu metaforların sınıf düzeyine ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Sınıf Düzeyine ve Cinsiyete Göre Metaforların Frekans Dağılımı

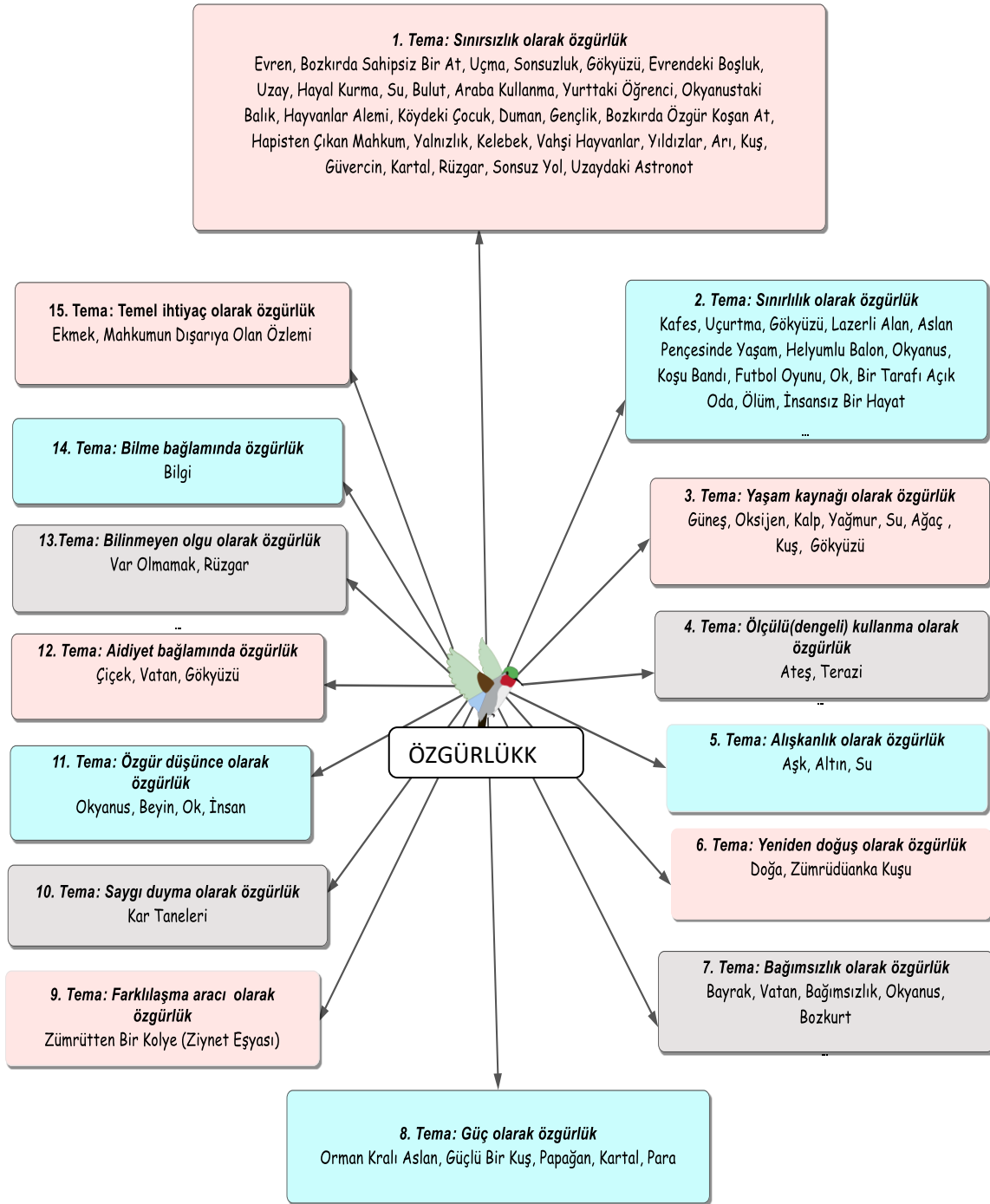
Metafor Kodu	Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
		1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Kız	Erkek	
1	Ağaç	0	0	1	0	1	0	1
2	Altın	1	0	0	0	1	0	1
3	Araba kullanma	1	0	0	0	1	0	1
4	Arı	0	0	1	1	1	1	2
5	Aslan pençesinde yaşamak	1	0	0	0	0	1	1
6	Aşk	0	0	0	1	1	0	1
7	Ateş	0	0	0	1	0	1	1
8	Bağımsızlık	0	0	0	1	0	1	1
9	Bayrak	0	1	0	0	1	0	1
10	Beyin	0	0	0	1	1	0	1
11	Bilgi	1	0	0	0	0	1	1
12	Bir tarafı açık oda	0	0	0	1	1	0	1
13	Bozkırda özgürce koşan at	0	1	0	0	0	1	1
14	Bozkurt	0	0	0	1	0	1	1
15	Bulut	0	1	1	0	2	0	2
16	Çiçek	0	1	0	0	1	0	1
17	Dışarıya olan özlem	1	0	0	0	1	0	1
18	Doğa	1	0	0	0	1	0	1
19	Duman	0	1	0	0	1	0	1
20	Ekmek	1	0	0	0	0	1	1
21	Evren	1	0	0	0	1	0	1
22	Evrendeki boşluk	0	0	1	0	0	1	1
23	Futbol Oyunu	0	1	0	0	1	0	1
24	Gençlik	0	0	1	0	0	1	1
25	Gökyüzü	2	2	2	1	7	0	7
26	Güçlü bir kuş	0	0	0	1	0	1	1
27	Güneş	1	0	0	0	0	1	1
28	Güvercin	2	1	1	0	2	2	4
29	Hapisten çıkan mahkum	0	2	0	0	0	2	2
30	Hayal kurmak	0	0	1	0	1	0	1
31	Hayvanlar alemi	0	1	0	0	0	1	1
32	Helyumlu balon	0	1	0	0	1	0	1
33	İnsan	0	0	0	1	1	0	1
34	İnsansız hayat	0	0	1	0	0	1	1
35	Kafes	1	0	1	0	2	0	2
36	Kalp	1	0	0	0	0	1	1
37	Kar Taneleri	1	0	0	1	1	1	2
38	Kartal	0	1	0	1	1	1	2
39	Kelebek	0	0	0	2	1	1	2
40	Koşu bandı	1	0	0	0	0	1	1
41	Köydeki bir çocuk	0	1	0	0	0	1	1
42	Kuş	6	7	4	5	16	6	22
43	Lazerli Alan	0	0	1	0	1	0	1
44	Ok	0	1	0	1	2	0	2

Metafor Kodu	Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
		1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Kız	Erkek	
45	Oksijen	1	0	0	0	1	0	1
46	Okyanus	1	1	0	1	3	0	3
47	Okyanustaki balık	0	0	0	1	0	1	1
48	Orman kralı aslan	0	0	0	1	1	0	1
49	Ölüm	1	0	0	0	0	1	1
50	Papağan	0	0	1	0	1	0	1
51	Para	0	0	1	0	0	1	1
52	Rüzgar	2	0	0	0	2	0	2
53	Sahipsiz bir at	1	0	0	0	0	1	1
54	Sonsuz bir yol	0	0	0	1	1	0	1
55	Sonsuzluk	0	1	0	0	1	0	1
56	Su	3	0	1	0	4	0	4
57	Terazi	0	0	0	1	0	1	1
58	Uçma	0	1	0	0	1	0	1
59	Uçurtma	2	1	0	0	3	0	3
60	Uzay	0	0	1	0	1	0	1
61	Uzayda astronot	0	0	0	1	1	0	1
62	Vahşi hayvan	0	0	0	1	1	0	1
63	Var olmamak	0	1	0	0	0	1	1
64	Vatan	0	2	0	0	2	0	2
65	Yağmur	1	0	0	0	0	1	1
66	Yalnızlık	0	0	2	0	2	0	2
67	Yıldızlar	0	0	0	1	1	0	1
68	Yurtta kalan öğrenci	0	1	0	0	1	0	1
69	Zümrüdüanka	0	0	0	1	0	1	1
70	Zümrütten bir kolye (ziynet eşyası)	0	0	0	1	1	0	1
Toplam		35	31	22	30	80	38	118

Tablo 2'ye bakıldığında öğretmen adaylarının “özgürlük” değerine yönelik 70 adet metafor ürettikleri görülmektedir. En sık üretilen metaforların kuş (f:22), gökyüzü (f:7), su (f:4), güvercin (f:4), uçurtma (f:3) ve okyanus (f:3) metaforları olduğu görülmüştür. Üretilen diğer metaforların frekansı 1 ila 2 aralığında değişmekte olduğu saptanmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, özgürlük değerine ilişkin sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri yönünden hangi temalar altında toplanabilir?” sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmanın bu kısmında öğretmen adayları tarafından oluşturulan “özgürlük” değerine ilişkin metaforlar, benzetme yönleri (gerekçeleri) dikkate alınarak temalandırılmıştır. Bu temalar ve temalarda yer alan metaforlar Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Özgürlük Değerine İlişkin Oluşturulan Temalar ve Metaforlar

Şekil 1'de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının özgürlük değerine ilişkin oluşturdukları temalara ve metaforlara bakıldığında; sınırsızlık temasını 30, sınırlılık temasını 13, yaşam kaynağı temasını 8, ölçülü(dengeli) kullanma temasını 2, alışkanlık temasını 3, yeniden doğuş temasını 2, bağımsızlık temasını 5, güç temasını

5, farklılaşma aracı temasını 1, saygı duyma temasını 1, özgür düşünce temasını 4, aidiyet temasını 3, bilinmeyen olgu temasını 2, bilme temasını 1 ve temel ihtiyaç temasını 2 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Kısaca denilebilir ki öğretmen adaylarınca özgürlük değerine ilişkin metaforlar oluşturulmuş ve tüm bu metaforlar kodlanarak ayrı ayrı temalar altında toplanmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında “Ortaya çıkan temaların öğrencilerin sınıf düzeyi ve cinsiyetine göre dağılımı nasıldır?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu bölümde “özgürlük” değerine ilişkin metafor temaları göz önünde bulundurularak öğretmen adaylarınca üretilmiş olan geçerli metaforların, sınıf düzeyine ve cinsiyete göre frekans değerleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

1.Tema: Sınırsızlık olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Evren	1	0	0	0	1	0	1
Bozkırda Sahipsiz Bir At	1	0	0	0	0	1	1
Uçma	0	1	0	0	1	0	1
Sonsuzluk	0	1	0	0	1	0	1
Gökyüzü	0	2	1	1	4	0	4
Evrendeki Boşluk	0	0	1	0	0	1	1
Uzay	0	0	1	0	1	0	1
Hayal Kurma	0	0	1	0	1	0	1
Su	1	0	0	0	1	0	1
Bulut	0	1	1	0	2	0	2
Araba Kullanma	1	0	0	0	1	0	1
Yurttaki Öğrenci	0	1	0	0	1	0	1
Okyanustaki Balık	0	0	0	1	0	1	1
Hayvanlar Alemi	0	1	0	0	0	1	1
Köydeki Çocuk	0	1	0	0	0	1	1
Duman	0	1	0	0	1	0	1
Gençlik	0	0	1	0	0	1	1
Bozkırda Özgür Koşan At	0	1	0	0	0	1	1
Hapisten Çıkan Mahkum	0	2	0	0	0	2	2
Yalnızlık	0	0	2	0	2	0	2
Kelebek	0	0	0	2	1	1	2
Vahşi Hayvanlar	0	0	0	1	1	0	1
Yıldızlar	0	0	0	1	1	0	1
Arı	0	0	1	1	1	1	2
Kuş	5	7	4	5	16	5	21
Güvercin	2	1	1	0	2	2	4
Kartal	0	0	0	1	0	1	1
Rüzgar	1	0	0	0	1	0	1
Sonsuz Yol	0	0	0	1	1	0	1
Uzaydaki Astronot	0	0	0	1	1	0	1
Toplam (f) :	12	20	14	15	42	19	61

Tablo 3’te verilen bulgular incelendiği zaman, “sınırsızlık” temasını toplamda 30 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların 17’sini kızlar, 9’unu erkekler, 4’ünü hem kızlar hem erkekler ortak söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; evren metaforunu 1. sınıf (f:1K), bozkırda sahipsiz bir at metaforunu 1. sınıf (f:1E), uçma metaforunu 2. sınıf (f:1K), sonsuzluk metaforunu 2. sınıf (f:1K), gökyüzü metaforunu 2.3.4. sınıf (f:4K), evrendeki boşluk metaforunu 3. sınıf (f:1E), uzay metaforunu 3. sınıf (f:1K), hayal kurma metaforunu 3. sınıf (f:1K), su metaforunu 1. sınıf (f:1K), bulut metaforunu 2.3. sınıf (f:2K), araba kullanma metaforunu 1. sınıf (f:1K), yurttaki öğrenci metaforunu 2. sınıf (f:1K), okyanustaki balık metaforunu 4. sınıf (f:1E), hayvanlar alemi metaforunu 2. sınıf (f:1E), köydeki

çocuk metaforunu 2. sınıf (f:1E), duman metaforunu 2. sınıf (f:1K), gençlik metaforunu 3. sınıf (f:1E), bozkırda özgür koşan at metaforunu 2. sınıf (f:1E), hapisten çıkan mahkum metaforunu 2. sınıf (f:2E), yalnızlık metaforunu 3. sınıf (f:2K), kelebek metaforunu 4. sınıf (f:1K-1E), vahşi hayvanlar metaforunu 4. sınıf (f:1K), yıldızlar metaforunu 4. sınıf (f:1K), arı metaforunu 3. ve 4. sınıf (f:1K-1E), kuş metaforunu 1.2.3.4. sınıf (f:16K-5E), güvercin metaforunu 1.2.3. sınıf (f:2K-2E), kartal metaforunu 4. sınıf (f:1E), rüzgar metaforunu 1. sınıf (f:1K), sonsuz yol metaforunu 4. sınıf (f:1K), uzaydaki astronot metaforunu 4. sınıf (f:1K) öğretmen adayları üretmişlerdir. Buna göre öğretmen adaylarınca en fazla üretilen metaforlar; kuş(f:16K-5E), güvercin (f:2K-2E) ve gökyüzü (f:4K) olmuştur. Diğer metaforların frekansı 1 olarak görülmektedir. Ortak söylenen metaforlardan ise kuş metaforunu 1.2.3.4. sınıf (f:16K-5E), kelebek 4. sınıf (f:1K-1E), arı metaforunu 3. ve 4. sınıf (f:1K-1E) ve güvercin metaforunu 1.2.3. sınıf (f:2K-2E) öğretmen adaylarının ürettikleri görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriye aşağıda yer almaktadır.

ÖAK1-35 “Özgürlük **evrene** benzer. Çünkü evren kadar sınırsız ve kendine özgü olmalıdır. Özgürlüğünü sınırlayamazsınız, bir kalıba sokamazsınız tıpkı evren gibi.”

ÖAK2-88 “Özgürlük **sonsuzluğa** benzer. Çünkü sonsuzluğun ucu bucağı yoktur. Özgürlük de sonsuz ve sınırsızdır. İnsan ancak böyle özgür olur.”

ÖAK2-73 “Özgürlük **gökyüzüne** benzer. Çünkü özgürlükte kısıtsızdır ve sonsuzdur.”

ÖAK1-36 “Özgürlük **suya** benzer. Çünkü onu sıkıştırmaya ve bir kalıba sokmaya çalışsa da kimse bunu yapamaz. Çünkü suyun da sınırı yoktur. Tıpkı özgürlük gibi..”

ÖAK3-110 “Özgürlük **buluta** benzer. Çünkü gökyüzüne baktığın zaman sonsuzluğu görürsün. Mavi bulutlar gökyüzünde bir başına dolaşır, hareket sınırı olmadan özgürce hareket ederler. İstedikleri zaman kaybolur istedikleri zaman ortaya çıkarlar. Bulutlar gökyüzünün efendileridir. Ve onların bembeyaz ak olması ve kararip yağmur yağdırması bile onların özgürlüğünün sınırsızlığını gösterir.”

ÖAK1-33 “Özgürlük **araba kullanmaya** benzer. Çünkü ne zaman nereye istersen oraya gidersin. Ne kadar hızla gitmek istersen o kadar hız yaparsın, nerede durmak istersen orada durursun. Yani her şey benim elimdedir. Ben yönettiğim sürece özgürümdür. Ben nerede ne yapmak istediğimi yönettiğim sürece hürümdür.”

ÖAE2-79 “Özgürlük **köydeki çocuğa** benzer. Çünkü istediği zaman dışarı çıkar, oyun oynar. Özgürlükte insanın istediği şeyi istediği zaman yapmasıdır.”

ÖAE3-115 “Özgürlük **gençliğe** benzer. Çünkü gençken insanlar daha dinç ve sağlıklı olduğu için her istediğini istediği gibi özgürce yapar. Hiçbir engel tanımadan hayatlarını yaşarlar. En özgür olduğumuz anlar gençliktir. Bu yüzden özgürlük gençliğe benzer.”

ÖAE4-153 “Özgürlük **arıya** benzer. Çünkü bir arı istediği zaman kimseye bağlı olmadan istediği çiçekten özgürce polen toplayıp bal yapar. Özgürlükte böyledir. Hiç kimseye bağlı kalmadan özgürce hareket etmek ve istediğimiz şeye ulaşmaktır.”

ÖAK1-46 “Özgürlük **kuşa** benzer. Çünkü onu hapseden ya da kısıtlayan bir durum yoktur. İsteddiği gibi uçabilir, istediği noktaya varabilir, istediğinde gezebilir, istediğinde uyur.”

ÖAK3-117 “Özgürlük **güvercine** benzer. Çünkü güvercin kimseden izin almadan, kimsenin kontrolü altında kalmadan dilediği gibi istediği yere uçar.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.”

Tablo 4

2. Tema: Sınırlılık olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Kafes	1	0	1	0	2	0	2
Uçurtma	2	1	0	0	3	0	3
Gökyüzü	1	0	0	0	1	0	1
Lazerli Alan	0	0	1	0	1	0	1
Aslan Pençesinde Yaşam	1	0	0	0	0	1	1
Helyumlu Balon	0	1	0	0	1	0	1
Okyanus	0	1	0	0	1	0	1
Koşu Bandı	1	0	0	0	0	1	1
Futbol Oyunu	0	1	0	0	1	0	1
Ok	0	0	0	1	1	0	1
Bir Tarafı Açık Oda	0	0	0	1	1	0	1
Ölüm	1	0	0	0	0	1	1
İnsansız Bir Hayat	0	0	1	0	0	1	1
Toplam (f) :	7	4	3	2	12	4	16

Tablo 4’te verilen bulgular incelendiği zaman, “sınırlılık” temasını toplamda 13 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların 9’unu kızlar, 4’ünü erkekler söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; kafes metaforunu 1. ve 3. sınıf (f:2K), uçurtma metaforunu 1. ve 2. sınıf (f:3K), gökyüzü metaforunu 1. sınıf (f:1K), lazerli alan metaforunu 3. sınıf (f:1K), aslan pençesinde yaşam metaforunu 1. sınıf (f:1E), helyumlu balon metaforunu 2. sınıf (f:1K), okyanus metaforunu 2. sınıf (f:1K), koşu bandı metaforunu 1. sınıf (f:1E), futbol oyunu metaforunu 2. sınıf (f:1K), ok metaforunu 4. sınıf (f:1K), bir tarafı açık oda metaforunu 4. sınıf (f:1K), ölüm metaforunu 1. sınıf (f:1E), insansız bir hayat metaforunu 3. sınıf (f:1E) öğretmen adayları üretmişlerdir. Buna göre öğretmen adaylarınca en fazla üretilen metaforlar; uçurtma(f:3K) ve kafes (f:2K) olmuştur. Bu temaya ilişkin ortak metafor üretilmemiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriyse aşağıda yer almaktadır.

ÖAK1-2 “Özgürlük **kafese** benzer. Çünkü özgür olmamızı yasalar ya da kurallar belirler. Bu kurallar birer kafestir. Yani özgürlüğümüz sınırlıdır.”

ÖAK1-4 “Özgürlük **uçurtmaya** benzer. Çünkü sizin özgürlüğünüz genelde ipinizi elinde tutana bağlıdır. O ipinizi ne kadar serbest bırakırsa o kadar yükselirsiniz. Bu ipi tutan kişi değerleriniz, adetleriniz ve dininiz olabilir. Eğer uygun bir hava şartında doğru şekilde yükselmeyi başarırsanız tüm gökyüzü sizindir.”

ÖAK3-111 “Özgürlük kişinin alanını koruyan **lazerli alana** benzer. Çünkü insanlar kendi alanı içerisinde istediği gibi davranabilir fakat yaptığı eylem ne zaman bir başkasının özgürlük alanına müdahale ederse o zaman alanların çarpışmasıyla kıvılcımlar çıkar ve sorunlar yaratır.”

ÖAK2-67 “Özgürlük **helyumlu bir balona** benzer. Çünkü ipini elimizde tuttuğumuz müddetçe bizimledir. Bıraktığımız anda uçar, taa ki dikenli bir tele takılıp havası sönene kadar bizimledir. Özgürlüğümüz bizim elimizdedir fakat sınırlıdır.”

ÖAK2-78 “Özgürlük **okyanusa** benzer. Çünkü okyanusa baktığımızda uçsuz bucaksız ve sınırsız hissi uyandırır. Ancak okyanusa daldığımızda yüzerek gidebileceğimiz yer sınırlıdır. Özgürlükte sonsuz, sınırsız hak ve davranış gibi görünse de sınırları vardır ve bu sınırlar geçildiğinde tehlikelidir.”

ÖAE1-25 “Özgürlük **koşu bandına** benzer. Çünkü ne kadar koşsan da hep aynı yerdesin. Sen zamanla bir şeylerin değişeceğini ve ilerleyebileceğini sansan da ilk

bulduğun yerden dışarı ya da ileri gidemezsin. Hep ilerlediğini düşünürsün fakat ilerleyemezsin. Özgürlük de böyledir. Özgür olduğunu sanırsın ama aslında değilsindir.”

ÖAK2-77 “Özgürlük **futbol oyununa** benzer. Çünkü futbol belli kurallar çerçevesinde oynanır. Özgürlük de futbol gibi kuralları ve sınırları olan bir kavramdır. Her insan bu kurallar ve sınırlara uymalıdır.”

ÖAE3-95 “Özgürlük **insansız bir hayata** benzer. Çünkü özgürlük diye bir şey yoktur. Eğer dünya üzerinde sizden başka bir insan dahi olsa özgür olamazsınız. Diğer insanlar her halükarda sizin ve doğuştan gelen özgür ruhunuzun önündeki bir perdedir. Bundan dolayıdır ki özgürlük insansız bir hayata benzer, insan yoksa vardır.”

Tablo 5

3. Tema: Yaşam kaynağı olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Güneş	1	0	0	0	0	1	1
Oksijen	1	0	0	0	1	0	1
Kalp	1	0	0	0	0	1	1
Yağmur	1	0	0	0	0	1	1
Su	1	0	1	0	2	0	2
Ağaç	0	0	1	0	1	0	1
Kuş	1	0	0	0	0	1	1
Gökyüzü	1	0	0	0	1	0	1
Toplam (f)	7	0	2	0	5	4	9

Tablo 5’te verilen bulgular incelendiği zaman, “yaşam kaynağı” temasını toplamda 8 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların 5’ini kızlar, 4’ünü erkekler söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; güneş metaforunu 1. sınıf (f:1E), oksijen metaforunu 1. sınıf (f:1K), kalp metaforunu 1. sınıf (f:1E), yağmur metaforunu 1. sınıf (f:1E), su metaforunu 1.3. sınıf (f:2K), ağaç metaforunu 3. sınıf (f:1K), kuş metaforunu 1. sınıf (f:1E), gökyüzü metaforunu 1. sınıf (f:1K) öğretmen adayları üretmişlerdir. Ayrıca sınıf düzeyinde bakıldığında sadece 1. sınıfların 7 metafor, 3. sınıfların 2 metafor ürettiği görülürken; 2. ve 4. sınıflarında hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Ortak metafor üretilmemiştir. Hepsi aynı frekans değerine sahiptir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriyle aşağıda yer almaktadır.

ÖAE1-3 “Özgürlük **güneşe** benzer. Çünkü dünyanın yaşam kaynağıdır. Özgürlükte insanın yaşam kaynağıdır.”

ÖAK1-31 “Özgürlük **oksijene** benzer. Çünkü nasıl oksijen olmadan nefes alamıyor yaşayamıyorsak, özgür olmadan da yaşayamayız. Bu açıdan özgürlük oksijene benziyor.”

ÖAE1-7 “Özgürlük **kalbe** benzer. Çünkü nasıl ki kalp hayati öneme sahipse özgürlükte insan yaşamı için o kadar hayatidir.”

ÖAE1-38 “Özgürlük **yağmura** benzer. Çünkü doğayı canlandırır. Ayrıca doğa için vazgeçilmezdir. Özgürlükte böyledir. Yaşamın vazgeçilmezidir.”

ÖAK3-118 “Özgürlük **suya** benzer. Çünkü akmaya başladığı zaman hayat verir, can verir, umut olur ölü topraklara. Su bir aktığı zaman önünü alamazsın...”

ÖAK3-97 “Özgürlük **ağaca** benzer. Çünkü ağacın olmadığı yerde birçok hayvanın da yuvası olmaz. Ağaç olmayınca oksijen olmaz. Ağacın olmadığı yerde yaşam zorlanır. Özgürlük de böyledir. Özgürlük olmayınca da insanların yaşamları kısıtlanır.”

ÖAK1-41 “Özgürlük **gökyüzüne** benzer. Çünkü gökyüzü kadar huzurlu rahat ve mutlu hissettirir. Gökyüzünün olmayacağı bir evrenin insanlığı kasvete sıkıntıya düşüreceği gibi özgürlüğün olmadığı bir dünya da bizi aynı şekilde olumsuz etkiler.”

Tablo 6

4. Tema: Ölçülü(dengeli) kullanma olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Ateş	0	0	0	1	0	1	1
Terazi	0	0	0	1	0	1	1
Toplam (f)	0	0	0	2	0	2	2

Tablo 6’da verilen bulgular incelendiği zaman, “ölçülü(dengeli) kullanma” temasını toplamda 2 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların tümünü erkekler söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; ateş metaforunu 4. sınıf (f:1E), terazi metaforunu 4. sınıf (f:1E) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle sadece 4. sınıfların bu temadaki metaforları ürettiği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriye aşağıda yer almaktadır.

ÖAE4-145 “Özgürlük **ateşe** benzer. Çünkü ateşe ideal mesafede durursanız ısıyından faydalanırsınız ve sizin için tehlike arz etmez. Ateşi ayarında tutarsanız ondan faydalanırsınız. Ama ateşi gereğinden fazla büyütürseniz veya ateşin içine düşerseniz yanarsınız. Özgürlük de bunun gibidir. Örneğin; yasaları bile dinlemeyen aşırı özgürlük anarşiye yol açabilir, başkalarının özgürlüğünü ve haklarını tehlikeye atabilir.”

ÖAE4-127 “Özgürlük **teraziye** benzer. Çünkü terazide eşit ağırlık olduğu sürece herhangi bir farklılık olmaz fakat bir taraf daha ağır basarsa diğerinin durumunu ve konumunu değiştirebilir.”

Tablo 7

5. Tema: Alışkanlık olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Aşk	0	0	0	1	1	0	1
Altın	1	0	0	0	1	0	1
Su	1	0	0	0	1	0	1
Toplam (f)	2	0	0	1	3	0	3

Tablo 7’de verilen bulgular incelendiği zaman, “alışkanlık” temasını toplamda 3 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların tümünü sadece kızlar söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; aşk metaforunu 4. sınıf (f:1K), altın metaforunu 1. sınıf (f:1K) ve su metaforunu 1. sınıf (f:1K) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle 1. sınıfların 2 metafor, 4. sınıfların 1 metafor ürettiği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriye aşağıda yer almaktadır.

ÖAK4-141 “Özgürlük **aşka** benzer. Çünkü ikisine de bir defa alıştıysan bırakamazsın.”

ÖAK1-34 “Özgürlük **altına** benzer. Çünkü altın nasıl hiçbir zaman değer kaybetmeyen bir madense, Özgürlükte hiçbir zaman vazgeçilmeyen değerli bir duygudur.”

ÖAK1-37 “Özgürlük **suya** benzer. Çünkü insan nasıl ki suyun tadına doyamaz ve hep ararsa, insan da özgürlük suyunda bir defa yıkandı mı bir kez onun tadını aldı mı alıştı bırakamaz tıpkı suya susar gibi susar özgürlüğe.”

Tablo 8

6. Tema: Yeniden doğuş olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Doğa	1	0	0	0	1	0	1
Zümrüdüanka Kuşu	0	0	0	1	0	1	1
Toplam (f)	1	0	0	1	1	1	2

Tablo 8’de verilen bulgular incelendiği zaman, “yeniden doğuş” temasını toplamda 2 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların 1’ini kız, 1’ini erkek söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; doğa metaforunu 1. sınıf (f:1K), Zümrüdüanka kuşu metaforunu 4. sınıf (f:1E) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle sadece 1. sınıfların 1 metafor, 4. sınıflarınsa 1 metafor ürettiği görülürken; 2. ve 3. sınıfların hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriye aşağıda yer almaktadır.

ÖAK1-29 “Özgürlük **doğaya** benzer. Çünkü doğa tahrip olsa da kendini yeniler ve köklerinden yeniden doğar. Özgürlükte bitse de yine küllerinden yeniden doğar. Tıpkı doğa gibi.”

ÖAE4-122 “Özgürlük **Zümrüdüanka kuşuna** benzer. Çünkü özgürlük Kafdağı gibi yüksekte ve ulaşılmazdır. Ulaşıldığıdaysa vazgeçilmezdir. Ne zaman yok olsa Zümrüdüanka kuşu misali küllerinden yeniden doğar.”

Tablo 9

7. Tema: Bağımsızlık olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Bayrak	0	1	0	0	1	0	1
Vatan	0	1	0	0	1	0	1
Bağımsızlık	0	0	0	1	0	1	1
Okyanus	0	0	0	1	1	0	1
Bozkurt	0	0	0	1	0	1	1
Toplam (f)	0	2	0	3	3	2	5

Tablo 9’da verilen bulgular incelendiği zaman, “bağımsızlık” temasını toplamda 5 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların 3’ünü kızlar, 2’sini erkekler söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; bayrak metaforunu 2. sınıf (f:1K), vatan metaforunu 2. sınıf (f:1K), bağımsızlık metaforunu 4. sınıf (f:1E), okyanus metaforunu 4. sınıf (f:1K) ve bozkurt metaforunu 4. sınıf (f:1E) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle sadece 2. sınıfların 2 metafor, 4. sınıflarınsa 3 metafor ürettiği görülürken; 1. ve 3. sınıfların hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriye aşağıda yer almaktadır.

ÖAK2-57 “Özgürlük **bayrağa** benzer. Çünkü bayrak nasıl gökyüzünde özgürce dalgalanırsa özgürlükte kimsenin boyunduruğu altında olmamaktır.”

ÖAK2-92 “Özgürlük **vatana** benzer. Çünkü hiçbir kimsenin himayesi altında olmadan bağımsız yaşayabildiği benim için milletimin bir çatı altında toplanmasıdır.”

ÖAE4-119 “Özgürlük **bağımsızlığa** benzer. Çünkü bağımsızlıkta özgürlükten türer. Geçmiş dönemlerde ülkeler bağımsızlıkları için birçok kez savaşmayı göze almışlardı. Ha keza Milli Mücadele yıllarında da özgürlüğümüz, bağımsızlığımız için birçok kez savaşan kutlu bir milletiz. Yüce Türk milleti olarak özgürlüğünde bağımsızlığında ne demek olduğunu çok iyi biliriz. Özgürlüğümüz için başkalarının boyunduruğu altına

girmemek için gerekirse canımızı bile vermeye hazırız. Bağımsızlık ve özgürlük bizim için her şeyden önemlidir.”

ÖAE4-142 “Özgürlük **bozkurta** benzer. Çünkü bozkurt bir insanın veya başka bir canlının itaati altına girmez. Kararlarını sorgulatmaz. Hem bağımsızlığına hem de özgürlüğüne düşkündür. Özgür insan nasıl ki düşüncelerini, fikirlerini rahat bir şekilde dile getirebiliyorsa ve davranışlarını sergileyebiliyorsa bozkurt da aynı şekilde istediği hal ve hareketleri özgür biçimde yapar.”

Tablo 10

8. Tema: Güç olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Orman Kralı Aslan	0	0	0	1	1	0	1
Güçlü Bir Kuş	0	0	0	1	0	1	1
Papağan	0	0	1	0	1	0	1
Kartal	0	1	0	0	1	0	1
Para	0	0	1	0	0	1	1
Toplam (f)	0	1	2	2	3	2	5

Tablo 10’da verilen bulgular incelendiği zaman, “güç” temasını toplamda 5 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların 3’ünü kızlar, 2’sini erkekler söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; orman kralı aslan metaforunu 4. sınıf (f:1K), güçlü bir kuş metaforunu 4. sınıf (f:1E), papağan metaforunu 3. sınıf (f:1K), kartal metaforunu 2. sınıf (f:1K) ve para metaforunu 3. sınıf (f:1E) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle sadece 2. sınıfların 1 metafor, 3. sınıfların 2 metafor, 4. sınıfların 2 metafor ürettiği görülürken; 1. sınıfların hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriyle aşağıda yer almaktadır.

ÖAK4-124 “Özgürlük **orman kralı aslana** benzer. Çünkü ormanda hakim olan en büyük en güçlü hayvandır. Onun önünde herkes eğilir ancak o kimsenin önünde eğilmez, özgürce dolaşır. Ve kimse onu kısıtlayamaz.”

ÖAK3-93 “Özgürlük **papağana** benzer. Çünkü papağan kanatlı bir hayvandır, istediği yere gidebilir. Biri onu kafese kapatırsa şayet kafesi delip çıkabilecek güce sahiptir. Özgür bir ruhu hapsetmek mümkün değildir.”

ÖAE3-94 “Özgürlük **paraya** benzer. Çünkü paran varsa istediğin yere gidersin. Yoksa istediğin yere gidemezsin. Özgürlük=Para’dır.”

Tablo 11

9. Tema: Farklılaşma aracı olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Zümrütten Bir Kolye (Ziyet Eşyası)	0	0	0	1	1	0	1
Toplam (f)	0	0	0	1	1	0	1

Tablo 11’de verilen bulgular incelendiği zaman, “farklılaşma aracı” temasını toplamda 1 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki tek metaforu bir kız söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; zümrütten bir kolye(ziynet eşyası) metaforunu sadece 4. sınıf (f:1K) öğretmen adayının ürettiği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriyle aşağıda yer almaktadır.

ÖAK4-121 “Özgürlük **zümürten bir kolyeye** (bir ziynet eşyasına) benzer. Çünkü özgürlüğü olmayan her insan aynıdır. Ancak özgürlüğüne sahip olan bir insan sanki zümürten o kolyeyi takmış gibi diğerlerinden farklılaşır ve adeta parlar.”

Tablo 12

10. Tema: Saygı duyma olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Kar Taneleri	1	0	0	1	1	1	2
Toplam (f)	1	0	0	1	1	1	2

Tablo 12’de verilen bulgular incelendiği zaman, “saygı duyma” temasını toplamda 1 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki tek metaforu hem 1 kız hem de 1 erkek söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; kar taneleri metaforunu 1. ve 4. sınıf (f:1K-1E) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle sadece 1. ve 4. sınıflardan iki öğretmen adayının bu metaforu ürettiği görülürken; 2. ve 3. sınıfların hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Bu metafor ortak (1K-1E) üretilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleri ise aşağıda yer almaktadır.

ÖAE1-43 “Özgürlük **kar tanelerine** benzer. Çünkü gökyüzünden birbirlerinden bağımsız birbirlerine dokunmadan bir başka taneye zarar vermeden yeryüzüne inmek gibidir. İnsanoğlu olarak bizlerde şu kısacık hayatımızda kendi şartlarımızda koşullarımızda kendimize ve diğer insanların yaşam haklarına saygı göstererek hayatımızı devam ettirmemiz gerekir.”

Tablo 13

11. Tema: Özgür düşünce olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Okyanus	1	0	0	0	1	0	1
Beyin	0	0	0	1	1	0	1
Ok	0	1	0	0	1	0	1
İnsan	0	0	0	1	1	0	1
Toplam (f)	1	1	0	2	4	0	4

Tablo 13’te verilen bulgular incelendiği zaman, “özgür düşünce” temasını toplamda 4 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki tüm metaforları kızlar söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; okyanus metaforunu 1. sınıf (f:1K), beyin metaforunu 4. sınıf (f: 1K), ok metaforunu 2. sınıf (f:1K) ve insan metaforunu 4. sınıf (f:1K) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle sadece 1. sınıfların 1 metafor, 2. sınıfların 1 metafor, 4. sınıfların 2 metafor ürettiği görülürken; 3. sınıfların hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleri ise aşağıda yer almaktadır.

ÖAK1-39 “Özgürlük **okyanusa** benzer. Çünkü içine girildikçe ve daha derinlere inildikçe içinde farklı hazineler barındırır. Özgürlük ise tadına varıldıkça daha farklı fikir ve düşünceleri ortaya çıkarır. Farklı ortamlara girilir. O yüzden özgürlük okyanusa benzer.”

ÖAK4-120 “Özgürlük **beyine** benzer. Çünkü beyine bir kısıtlama veremeyiz. Beyin istediğini istediği şekilde üretebilir. Bunu veya şunu düşünemezsin diyemeyiz. Özgür bir şekilde düşünür.”

ÖAK2-76 “Özgürlük **oka** benzer. Çünkü ok yola çıktığında hedefine hız kesmeden özgürce gider. Bence özgürlükte böyledir. Hedef aldığın özgür yaşam, özgür düşünce gibi kavramlar hız kesmeden hedefe doğru ilerlemelidir.”

Tablo 14

12. Tema: Aidiyet bağlamında özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Çiçek	0	1	0	0	1	0	1
Vatan	0	1	0	0	1	0	1
Gökyüzü	0	0	1	0	1	0	1
Toplam (f)	0	2	1	0	3	0	3

Tablo 14’te verilen bulgular incelendiği zaman, “aidiyet” temasını toplamda 3 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki tüm metaforları kızlar söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; çiçek metaforunu 2. sınıf (f:1K), vatan metaforunu 2. sınıf (f: 1K), gökyüzü metaforunu 3. sınıf (f:1K) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle sadece 2. sınıfların 2 metafor, 3. sınıfların 1 metafor ürettiği görülürken; 1. ve 4. sınıfların hiçbirisinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleri aşağıda yer almaktadır.

ÖAK2-64 “Özgürlük **çiçeğe** benzer. Çünkü bir çiçek kendine uygun bulunduğu bir yerde filizlenir ve boy verir. Ait olmadığı bir yerdeyse ne büyür ne de güzelleşebilir. Özgürlükte böyledir. Bir insan ait olduğu yerde özgürdür.”

ÖAK2-72 “Özgürlük **vatana** benzer. Çünkü vatan olmadan özgürlük olmaz.”

Tablo 15

13. Tema: Bilinmeyen olgu olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Var olmamak	0	1	0	0	0	1	1
Rüzgar	1	0	0	0	1	0	1
Toplam (f) :	1	1	0	0	1	1	2

Tablo 15’de verilen bulgular incelendiği zaman, “bilinmeyen olgu” temasını toplamda 2 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforları 1 kız, 1 erkek söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; var olmamak metaforunu 2. sınıf (f:1E), rüzgar metaforunu 1. sınıf (f: 1K) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle sadece 1. sınıfların 1 metafor, 2. sınıfların 1 metafor ürettiği görülürken; 3. ve 4. sınıfların hiçbirisinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleri aşağıda yer almaktadır.

ÖAE2-65 “Özgürlük **var olmamaya** benzer. Çünkü var olan bir nesne, canlı, soyut veya somut bir varlık özgür olamaz. Örneğin düşünceler zihnin ve hayal gücünün sınırlılığına takılırken; canlılar içgüdüsel ve bilişsel sınırlara; evren kendi oluşturduğu yasalara boyun eğer. Her kısıtlılık ve boyun eğiş özgürlükten feragat etmeye sebep olur. Oysa bilinmeyen, var olmayan bir olgu sonsuz ihtimaller silsilesinde olabildiğince özgürdür.”

Tablo 16

14. Tema: Bilme bağlamında özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Bilgi	1	0	0	0	0	1	1
Toplam (f) :	1	0	0	0	0	1	1

Tablo 16’da verilen bulgular incelendiği zaman, “bilme” temasını toplamda 1 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforu sadece 1 erkek söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında; bilgi metaforunu sadece 1. sınıf (f:1E) öğretmen adayının ürettiği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriye aşağıda yer almaktadır.

ÖAE1-23 “Özgürlük **bilgiye** benzer. Çünkü bilgin yoksa tutsak olursun. Bildiğin kadar özgür olursun. Bu yüzden özgürlüğü bilgiye benzetiyorum.”

Tablo 17

15. Tema: Temel ihtiyaç olarak özgürlük

Metafor	Sınıf Düzeyi (f)				Cinsiyet (f)		Toplam (f)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Kız	Erkek	
Ekmek	1	0	0	0	0	1	1
Mahkumun Dışarıya Olan Özlemi	1	0	0	0	1	0	1
Toplam (f)	2	0	0	0	1	1	2

Tablo 17’de verilen bulgular incelendiği zaman, “temel ihtiyaç” temasını toplamda 2 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforları 1 kız, 1 erkek söylemiştir. Sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bakıldığında ekmek metaforunu 1. sınıf (f:1E), mahkumun dışarıya olan özlemi metaforunu 1. sınıf (f: 1K) öğretmen adayları üretmişlerdir. Bir başka deyişle sadece 1. sınıfların 2 metafor ürettiği görülürken; 2. 3. ve 4. sınıfların hiçbirisinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu verilere yönelik referans cümleleriye aşağıda yer almaktadır.

ÖAE1-30 “Özgürlük **ekmeğe** benzer. Çünkü ekmezsiz karnımız doymaz. Özgürlük olmadan da ruhumuz doymaz yaşayamayız.”

ÖAK1-27 “Özgürlük müebbet yiyen bir **mahkûmun dışarıya olan özlemine** benzer. Çünkü özgürlük gökyüzünü görebilmektir, temiz havayı içine çekebilmeğdir.”

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özgürlük değerine ilişkin metafor algılarının belirlenmesine yönelik yapılan araştırmanın bulguları ışığında şu sonuçlar açığa çıkmıştır:

Çalışmada 161 öğretmen adayından 43’ünün (1.sınıf:18, 2.sınıf: 8, 3.sınıf: 4, 4.sınıf: 13) kağıdı metaforun konusu ve kaynağı arasındaki mantıksal uyumsuzluktan dolayı değerlendirilme dışı bırakılmıştır. Sınıf düzeyinde geçerli metafor üretmeyenler arasında ilk sırayı 1. sınıfların aldığı görülmüştür. Sonuçta 118 öğretmen adayından toplanan verilerde 70 farklı metafor oluştuğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında, öğretmen adaylarının özgürlük kavramına yönelik metafor algılarının "sınırsızlık", "sınırlılık", "yaşam kaynağı", ölçülü(dengeli)kullanma", "yeniden doğuş", "alışkanlık", "bağımsızlık", "güç", "farklılaşma aracı", "saygı duyma", "özgür düşünce", "aidiyet", "bilinmeyen olgu", "bilme", "temel ihtiyaç" olmak üzere 15 tema altında toplandığı görülmektedir.

Temalardan "sınırsızlık olarak özgürlük", "sınırlılık olarak özgürlük" ve "yaşam kaynağı olarak özgürlük" temalarının Çelikkaya ve Seyhan’ın (2017) sosyal bilgiler öğretmen ve öğretmen adayları düzeyinde evrensel değerleri incelediği çalışmasındaki "engellerin olmamasına yönelik", "uçsuz bucaksız olmaya yönelik", "olması gereken duruma yönelik" ve "sınırları bilmeye yönelik" temalarıyla örtüştüğü görülmektedir. Çelikkaya ve Seyhan’ın (2017) çalışmasında ayrı ayrı ele alınan "engellerin olmamasına yönelik", "uçsuz bucaksız olmaya yönelik" temalarının yapılan çalışmada

“sınırsızlık olarak özgürlük” teması altında birleştirilerek ele alınmış olması bu çalışmanın Çelikkaya ve Seyhan’ın (2017) çalışmasından ayrılan yönünü göstermektedir. Ayrıca yapılan çalışma sınıf ve cinsiyet düzeyinde olduğu için Çelikkaya ve Seyhan’ın (2017) yılına ait çalışmasından farklılık taşımaktadır.

Yapılan mevcut çalışmada öğretmen adayları düzeyinde en fazla metafor üretilen temalar sırasıyla; sınırsızlık (f:61, %51,7), sınırlılık (f:16, %13,6) ve yaşam kaynağı (f:9, %7,63) olarak belirlenmiştir. Çelikkaya ve Seyhan’ın (2017) çalışmasındaysa öğretmen adayları tarafından en fazla “engellerin olmamasına yönelik” temasında (f:122, %56) metafor geliştirilirken, en az ise “sınırları bilmeye yönelik” temasında (f:15, %7) metafor geliştirilmiştir. Bu bulgu mevcut çalışma bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ürettikleri metaforların en çok "sınırsızlık olarak özgürlük" temasının altında yoğunlaştığı görülmektedir. “Sınırsızlık” temasını evren, bozkırda sahipsiz bir at, uçma, sonsuzluk, gökyüzü, evrendeki boşluk, uzay, hayal kurma, su, bulut, araba kullanma, yurttaki öğrenci, okyanustaki balık, hayvanlar alemi, köydeki çocuk, duman, gençlik, bozkırda özgür koşan at, hapisten çıkan mahkum, yalnızlık, kelebek, vahşi hayvanlar, yıldızlar, arı, kuş, güvercin, kartal, rüzgar, sonsuz yol, uzaydaki astronot olmak üzere toplamda 30 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların 17’sini kızlar, 9’unu erkekler, 4’ünü hem kızlar hem erkekler ortak söylemiştir. Ortak söylenen metaforlardan kuş metaforunu 1.2.3.4. sınıf (f:16K-5E), kelebek 4. sınıf (f:1K-1E), arı metaforunu 3. ve 4. sınıf (f:1K-1E) ve güvercin metaforunu 1.2.3. sınıf (f:2K-2E) öğretmen adaylarının ürettikleri görülmüştür. Bu temaya ilişkin her sınıf düzeyinde metafor üretilmiştir. Analize dâhil edilen 118 öğretmen adayının ürettikleri metaforların 30’unun bu temada olduğu ve en çok "kuş (f:21)", "gökyüzü (f:4)" ve "güvercin (f:4)" metaforlarının üretildiği görülmüştür. Ulaşılan sonuç bize öğretmen adaylarının "özgürlük" kavramını sınırsızlık, uçsuz bucaksızlık, birilerine bağlı olmama ve engel tanımama olarak algıladıklarını göstermiştir. Çelikkaya ve Seyhan’ın (2017) çalışmasında öğretmen adayları tarafından en çok geliştirilen metaforlar kuş (f:106) ve gökyüzü (f:16) olmuş; öğretmenler tarafından en çok geliştirilen metaforlar ise kuş (f:18) ve hava (f:8) olmuştur. Bu sonuç yapılan çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Nitekim yapılan çalışmada ve Çelikkaya ve Seyhan’ın çalışmasında öğretmen adaylarının özgürlüğü en fazla sınırsızlık olarak algılamakta olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarınca ikinci en çok metafor üretilen tema "sınırlılık"tır. “Sınırlılık” temasını kafes, uçurtma, gökyüzü, lazerli alan, aslan pençesinde yaşam, helyumlu balon, okyanus, koşu bandı, futbol oyunu, ok, bir tarafı açık oda, ölüm, insansız bir hayat olmak üzere toplamda 13 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların 9’unu kızlar, 4’ünü erkekler söylemiştir. Temaya yönelik ortak metafor üretilmemiştir. Ancak bu temaya ilişkin her sınıf düzeyinde metafor üretilmiştir. Bu temada öğretmen adaylarının "uçurtma (f:3K) ve kafes (f:2K)" metaforlarını yoğunlukla ürettikleri belirlenmiştir. Bu metaforlara bakıldığında öğretmen adaylarının özgürlüğü sınırlı olarak gördükleri, belli sınırlar/çizgiler dahilinde özgür olduğumuzu ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca Çelikkaya ve Seyhan’ın (2017) çalışmasında öğretmen adaylarının özgürlüğü en son (en az) sırada sınırlılık olarak algıladığı görülürken yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının özgürlüğü 2. sırada sınırlılık olarak algıladığı görülmektedir. Bu kısım çalışmanın diğer çalışmadan farkını ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgulardan mevcut çalışmadaki öğretmen adaylarının özgürlüğün sınırlılık olduğu bilincinin daha geliştiği görülürken; Çelikkaya ve Seyhan’ın çalışmasında ise öğretmen adaylarının özgürlüğün sınırlılık olduğu bilincinin hemen hemen hiç gelişmediği görülmektedir. Bu çalışmadaki öğretmen adaylarının hâlâ özgürlüğü sınırsızlık, engel tanımama ve uçsuz bucaksızlık olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarınca üretilen balon, uçurtma, futbol maçı metaforları yapılan çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Öğretmen adaylarınınca üçüncü en çok metafor üretilen tema "yaşam kaynağı"dır. "Yaşam kaynağı" temasını güneş, oksijen, kalp, yağmur, su, ağaç, kuş, gökyüzü olmak üzere toplamda 8 metaforun temsil ettiği görülmektedir. Bu temadaki metaforların 5'ini kızlar, 4'ünü erkekler söylemiştir. Bu temaya ilişkin ortak metafor üretilmemiştir. 2. ve 4. sınıflarında hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Bu temada "su" metaforunun en çok üretilen metafor olduğu görülmüştür. Metaforlara ilişkin açıklamalara bakıldığında öğretmen adaylarının özgürlüğü yaşam kaynağıyla ilişkilendirdikleri ve hayatın vazgeçilmez olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu bulgular Çelikkaya ve Seyhan'ın (2017) öğretmen adayları düzeyinde ele alınan çalışmasında 3. sırada olması gerekene yönelik (f:29) teması; öğretmen düzeyindeyse 3. sırada olması gereken duruma yönelik (f:13) teması ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca yapılan çalışmada bu temaya ait metaforlar Çelikkaya ve Seyhan'ın (2017) çalışmasında öğretmen adayı düzeyinde nefes, su, kalp; öğretmen düzeyindeyse hava ve su metaforlarıyla benzerlik göstermektedir.

Aydemir ve Ulu Kalın'ın (2018) kelime ilişkilendirme testi kullanarak yaptığı çalışmada öğrencilerin özgürlük değerini okul çıkışı, rahatlık, sosyal medya, tatil, beden eğitimi dersi gibi kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bu bulgu mevcut araştırmanın bulgularıyla örtüşmemektedir.

Araştırmadaki diğer temalara bakıldığında "ölçülü (dengeli) kullanma" temasında sosyal bilgiler öğretmen adayları özgürlüğü ateş ve terazi metaforlarıyla açıklamışlardır. Bu temadaki metaforların tümünü erkekler söylemiştir. Bir başka deyişle sadece 4. sınıfların bu temadaki metaforları ürettiği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü ideal olan, dengeli kullanma ve aşırıya kaçmama olarak yorumlamışlardır. "Alışkanlık" temasında öğretmen adayları özgürlüğü aşk, altın, su metaforlarıyla açıklamışlardır. Bu temadaki metaforların tümünü sadece kızlar söylemiştir. 1. sınıfların 2 metafor, 4. sınıflarında 1 metafor ürettiği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü vazgeçilmeyecek bir duygu, tutku ve alışkanlık anlamında yorumlamıştır. "Yeniden doğuş" temasında öğretmen adayları özgürlüğü doğa ve Zümrüdüanka kuşu metaforlarıyla açıklamışlardır. Bu temadaki metaforların 1'ini kız, 1'ini erkek söylemiştir. 2. ve 3. sınıfların hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü yenilenme, küllerinden yeniden doğma olarak yorumlamışlardır. "Bağımsızlık" temasında öğretmen adayları özgürlüğü bayrak, vatan, bağımsızlık, okyanus ve bozkurt metaforlarıyla açıklamışlardır. Bu temadaki metaforların 3'ünü kızlar, 2'sini erkekler söylemiştir. 1. ve 3. sınıfların hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü kimsenin boyunduruğu altından kalmama olarak yorumlamıştır. "Güç" temasında öğretmen adayları özgürlüğü orman kralı aslan, güçlü bir kuş, papağan, kartal ve para metaforlarıyla açıklamışlardır. Bu temadaki metaforların 3'ünü kızlar, 2'sini erkekler söylemiştir. 1. sınıfların hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü güç ve otorite olarak yorumlamıştır. "Farklılaşma aracı" temasında öğretmen adayları özgürlüğü zümrütden bir kolye (ziynet eşyası) metaforuyla açıklamıştır. Bu temadaki tek metaforu bir kız söylemiştir. Bir başka deyişle sadece 4. sınıfların bu metaforu ürettiği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğe sahip olmayı başkalarından farklılaşma olarak görmüşlerdir. "Saygı duyma" temasında öğretmen adayları özgürlüğü kar taneleri metaforuyla açıklamıştır. Bu temadaki tek metafor olan kar taneleri ortak (f:1K-1E) üretilmiştir. Ancak 2. ve 3. sınıfların hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü başkalarının alanına girmeme, zarar vermeme, saygı duyma olarak algılamışlardır. "Özgür düşünce" temasında öğretmen adayları özgürlüğü okyanus, beyin, ok ve insan metaforlarıyla açıklamışlardır. Bu temadaki tüm metaforları kızlar söylemiştir. 3. sınıflarında hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının

özgürlüğü farklı fikir ve düşünceleri barındırma, düşünceleri özgürce açıklama olarak algıladıklarını göstermiştir. "Aidiyet" temasında öğretmen adayları özgürlüğü çiçek, vatan, gökyüzü metaforlarıyla açıklamışlardır. Bu temadaki tüm metaforları kızlar söylemiştir. 1. ve 4. sınıflarında hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü bir yere ait olma, toprak parçası(vatan) olarak yorumlamıştır. "Bilinmeyen olgu" temasında öğretmen adayları özgürlüğü var olmamak ve rüzgar metaforlarıyla açıklamışlardır. Bu temadaki metaforları 1 kız, 1 erkek söylemiştir. 3. ve 4. sınıflarında hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü somut ya da soyutta olsa var olmayan, bilinmeyen olgu olarak görmüşlerdir. "Bilme" temasında öğretmen adayları özgürlüğü bilgi metaforuyla açıklamıştır. Bu temadaki tek metaforu sadece 1 erkek söylemiştir. Bir başka deyişle sadece 1. sınıfların bu metaforu ürettiği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü bilgin/bildiğin kadar özgürsün ifadeleriyle eşdeğer olarak yorumlamıştır. "Temel ihtiyaç" temasında öğretmen adayları özgürlüğü ekmek, mahkumun dışarıya olan özlemi metaforlarıyla açıklamıştır. Bu temadaki metaforları 1 kız, 1 erkek söylemiştir. 2. 3. ve 4. sınıflarında hiçbirinin bu temaya ilişkin metafor üretmediği görülmüştür. Öğretmen adayları özgürlüğü yaşamın gerekliliği olarak algılamıştır. Çalışmada mevcut bulgulara yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının referans cümleleri yer almıştır.

Mevcut çalışmada okyanus, gökyüzü, ok, su, vatan, kartal, rüzgar metaforlarının her biri birden fazla tema altında yer almıştır. Bunun sebebi metaforlara ait açıklamanın ilgili temalara uygun bulunmasıdır.

Çelikkaya ve Seyhan'ın (2017) ortaokul öğrencileri düzeyinde evrensel değerleri incelediği başka bir çalışmadaysa hiçbir tema geliştirilmeyip sadece öğrencilerin ürettikleri metafor isimlerine (kuş, bulut, kelebek, uzay, deniz, su, gökyüzü, sokak kedisi, kurt, oksijen, rüzgar, dana, tuz, balık, balon, uğur böceği) yer verildiği görülmektedir. Yukarıda da yer aldığı gibi ilgili literatür incelendiğinde özgürlük değerine yönelik sadece Aydemir ve Ulu Kalın'ın (2018) ve Çelikkaya ve Seyhan'ın (2017) yılına ait evrensel değerlerin birlikte incelendiği iki çalışmasının olduğu görülmektedir. Bu nedenle yapılan çalışma sadece bu çalışmalarla karşılaştırılabilir. Yapılan karşılaştırmalar sonucu mevcut çalışmada kağıtları geçerli 118 öğretmen adayından sınırsızlık temasına yönelik f:61, %51,7'sinin metafor geliştirdiği; Çelikkaya ve Seyhan'ın (2017) çalışmasında kağıtları geçerli 217 öğretmen adayından "engellerin olmamasına yönelik", "uçsuz bucaksız olmaya yönelik" isimli sınırsızlık temalarına ilişkin f:153, %70,5'inin metafor geliştirdiği; aynı çalışmada 40 öğretmenden ise f:21, %52,5'inin metafor geliştirdiği görülmektedir. Bu bulgulara göre hem Çelikkaya ve Seyhan'ın çalışmalarında hem de yapılan mevcut çalışmada özgürlüğü, katılımcıların yarısının 1. sırada sınırsızlık olarak algıladığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak yapılan çalışmada özgürlüğü öğretmen adayları ilk önce sınırsızlık daha sonra sınırlılık ve yaşam kaynağı olarak algılamaktadır. Öğretmen adaylarının bu değere farklı anlamlar yükledikleri çalışma bulgularının sonuçlarında görülmektedir. Bunun temel nedeni, özgürlük kavramının herkesin zihninde farklı anlamlar çağrıştırması, ona herkesin farklı manalar yüklemesi ve özgürlüğü bir yaşam şekli olarak algılamalarından kaynaklanıyor olabilir.

Özgürlük değerinin kazandırılmasında sosyal bilgiler dersinin ve öğretmenlerin önemli bir paya sahip olduğu bilinmektedir. Bu sebeple geleceğin sosyal bilgiler adaylarının evrensel bir değer olan özgürlük değerini algılayış biçimleri son derece değerli görülmektedir. Böylesine kıymetli görülen özgürlük değerine ilişkin ayrı bir metafor çalışmasının olmaması bu çalışmanın özgürlüğü açısından önem arz etmektedir.

Öneriler

- ✓ Araştırmada öğretmen adaylarının "özgürlük" değerine ilişkin algılarına yer verilmiştir. Başka çalışmalarda diğer değerlere yönelik metafor analizi çalışmaları yapılabilir.
- ✓ Araştırmada ulaşılan sonuç bize öğretmen adaylarının "özgürlük" kavramını sınırsızlık, uçsuz bucaksızlık, birilerine bağlı olmama ve engel tanımama olarak algıladıklarını göstermiştir. Geleceğin öğretmenlerinin değerleri öğrenciye kendi algısına göre kazandıracağı düşünülürse bu kavramın yanlış ve eksik anlaşılması sorun oluşturabilir. Bu yüzden kavramın doğru anlaşılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu kapsamda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özgürlük değerine yönelik doğru algısal değişimini sağlamak ve kavramsal yanlışlarını gidermek üzere kavram yanlışlarını giderici yöntem ve teknikler işe koşulmalıdır.
- ✓ Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programına ve öğretmen yetiştirmeye yönelik diğer lisans programlarına "Teori ve Uygulamayla Değerler Eğitimi" isimli ders eklenerek bu ders zorunlu hale getirilmelidir.
- ✓ Farklı branşlardaki öğretmen adayları ile bir metafor analizi çalışması yapıp mevcut çalışmanın araştırma sonuçları ile karşılaştırılabilir.
- ✓ Özgürlük değerine yönelik başka araştırma yöntemleri uygulanarak farklı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, B. (2013). *Özgürlük ve Güven(siz)lik İnkileminde Siber Uzay*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ABD]
- Akyol, Y. (2016). Ortaokul 6.Sınıf Öğrencilerinin Vatanseverlik Değerine İlişkin Metaforik Algıları. *Inesjournal (Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi)*, 3(7), 19-32.
- Aladağ, S. ve Kuzgun, M. P. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının 'Değer' Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 163-193.
- Aydemir, A. ve Ulu Kalın, Ö. (2018). 8. Sınıf Öğrencilerinin Bağımsızlık, Özgürlük, Özgüven ve Çağdaşlaşma Değerlerine Yönelik Görüşlerinin ve Algısal Değişimlerinin İncelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 40, 87-100.
- Balcı, N. (2008). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Etkililiği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bektaş, M. ve Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8(8), 271-286.
- Bulut, R., ve Koca M. K. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Barış Kavramına İlişkin Metaforları. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 12/18, pp. 139-156, Doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12116>, ISSN: 1308-2140, Ankara.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Çal, Ü. T. ve Demirkaya H. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bilimsellik Değerine İlişkin Metaforik Algıları. *International Symposium of Education and Values (ISOEVA)*, pp. 788-797, Antalya.
- Çelikkaya, T. ve Öztürk Demirbaş, Ç. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere İlişkin Görüşleri. *The Journal*

- of *Academic Social Science Studies*, 6(5), 527-556. Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1617>
- Çelikkaya, T., Yakar, H. ve Şarlayan, R. (2016). Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersindeki Saygı ve Bilimsellik Değerlerine İlişkin Algıları: Metafor Analizi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(3), 143-165.
- Çelikkaya, T. ve Seyhan, O. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Evrensel Değerlere İlişkin Metafor Algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 65-87.
- Çelikkaya, T. ve Seyhan, O. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Evrensel Değerlere İlişkin Algıları: Metafor Analizi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Volume 5 issue 4, pp. 958-977. Doi:10.18298/ijlet.2147.
- Demirkaya, H. ve Çal, Ü. T. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dürüstlük Değerine İlişkin Metaforik Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt.19, ss. 1964-1980.
- Doğan, İ. (2007). *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları*, (6.Baskı) Ankara: Pegem A Yayınları.
- Erden, M. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Erden, M. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Ertürk, R. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 1-15.
- Er-Türküresin H., Başer, E. H., ve Yapıcı, H. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Dayanışma Kavramına İlişkin Algıları: Metafor Analizi Örneği. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, UBEK, 61-80.
- Gömleksiz, M., Kan, A., ve Öner, Ü. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bir Değer Olarak Demokrasi Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Değer Eğitimi Dergisi*, 10 (24), 79-100. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/ded/issue/19176/312432>
- Güven, B. ve Soydaş, S. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Saygı ve Hoşgörü Kavramlarına İlişkin Oluşturdukları Metaforların İncelenmesi. 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu: 5-7 Mayıs 2011, Sivas.
- İbret, B., Receptoğlu, E., Karasu Avcı, E., ve Receptoğlu, S. (2018). Öğretmen Adaylarının "Demokrasi" Kavramına Yönelik Metafor Algıları. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(5), 421-441. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i5.1763>
- İnel Y., Urhan E., ve Ünal. A. İ. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Adalet Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 379-402, DOI: 10.18039/ajesi.454584
- Kılcan, B. ve Akbaba, B. (2013). Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Kültürel Mirasa Duyarlılık Değerine İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi. *Journal of World of Turks*, 5(3), 113-137.
- MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5 Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara.
- MEB (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7 sınıflar)*. (<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>; 05 Mart 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Mutluer, C. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının "Hoşgörü" Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* 8 (22), ss. 575-595. DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh735>
- Örselli, E. (2009). Ulusal Program ve Türkiye'de Düşünce Özgürlüğü. *Dergipark Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(17), 218-236]
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 55, 459-496.

- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Bahar 7(2), 281-326.
- Sönmez, Ö. ve Akıncan, N. (2013). Ortaokul Öğrencilerinin “Yardımseverlik” Değeri İle İlgili Metafor Algıları. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, (7), 105-120.
- TDK, (2005). *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Ankara
- Topkaya, Y. (2011). *Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerlerin Ders Kitaplarına Yansıma Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ulu Kalın, Ö. ve Koçoğlu, E. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bağımsızlık Değerine Karşı Metaforik Algıları, *KEFAD*, 18(2), 419-434.
- Uzunöz, A., Aktepe, V., ve Köybaşı, E. (2018). Değer Analizi Yaklaşımı Yoluyula Dürüstlük Değerine Yönelik Öğrenci Cevaplarının İncelenmesi, *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(3), 606-626, DOI number: <http://dx.doi.org/10.30831/akukeg.350285>
- Yalman, E., Aktepe, V., ve Uzunöz, A. (2018). Ahlaki İkilem Tekniğine Dayalı Çalışma Yapağına İlişkin 7. Sınıf Öğrencilerinin Görüşleri: Farklılıklara Saygı Değeri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 413-420]
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. *TSA / 11(2)*, 65-84.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.